

**NE JEG FORSTÅR IKKE, HVAD
ET DER FOREGÅR
VAD KAN JEG BLIVE?**

Tanker om uddannelse og arbejde fra unge med særlige behov

**RET
ID? HVORFOR SKAL JEG H
TIDEN VENTE OG VEN**

**VORDAN KAN JEG
ORKLARE MINE SÆRLIGE
EHOV?**

**ER MINE DRØMME
MON REALISTISKE?**

**KAL NOK KLARE DET
MIN EGEN MÅDE!**

Titel:
"Tanker om uddannelse og arbejde
fra unge med særlige behov"

Udgivet af:
Sammenslutningen af Unge Med Handicap (SUMH)
www.sumh.dk
2017

Tekst:
Marie Obling Møller
Cecilie Friis

Foto:
Irina Boersma

Layout:
Hele Vejen

INDHOLD

04 – Introduktion

06 – At være ung

08 – Hvem er de unge?

10 – Tematikker

– At uddanne sig

– At være i systemet

– At komme i arbejde

18 – Drømme om fremtiden

22 – Vær opmærksom på

28 – Mentorstøtte for unge med handicap

INTRODUKTION

I erfaringsopsamlingen her vil vi give dig et indblik i en række af de tanker, erfaringer og oplevelser om uddannelse og arbejde, som vi har mødt hos en gruppe unge med handicap på uddannelseshjælp.

Gennem et 2-årigt mentorprojekt har vi i Sammenslutningen af Unge Med Handicap (SUMH) haft mulighed for at følge en række unge med forskellige former for handicap og særlige behov. Fælles for de unge er, at de ved mentorforløbets start ikke havde færdiggjort en kompetencegivende uddannelse. Vi har afprøvet og udviklet på, hvordan og hvorvidt mentorforløb kan være en støtte for de unge i forhold til at komme i gang med uddannelse eller arbejde. Gennem mentorforløbene har vi desuden gjort os en lang række erfaringer med uddannelses- og beskæftigelses-systemet, og det er i vores arbejde med de unge blevet tydeligt, at der eksisterer en række barrierer – både i forhold til tilgangen de unge mødes med samt mere strukturelle problematikker. Det er disse barrierer og problematikker, vi her vil stille skarp på.

I denne erfaringsopsamling lader vi de unge komme til orde selv. Beskrivelserne af udfordringerne såvel som opmærksomhedspunkterne og anbefalingerne, der præsenteres til sidst, tager udgangspunkt i de unges egne tanker og oplevelser. Hensigten med at tydeliggøre de unges egne perspektiver er ikke at rette en kritik mod fagpersoner, embedsfolk og politikere, som hver dag beskæftiger sig med at hjælpe de unge på vej til uddannelse og arbejde. Formålet er derimod at give et indblik i, hvordan de unge oplever forløbene og dermed give inspiration til, hvordan vejen til uddannelse og arbejde kan forbedres for unge med særlige behov. Erfaringsopsamlingen rummer således ikke alle løsninger og svar, men giver vores bud på områder opmærksomheden kan rettes mod i arbejdet med unge, uddannelse og arbejde.

Vi håber, at erfaringsopsamlingen tegner et billede af nogle unge, som mest af alt ønsker at være ligesom alle andre unge, og at deres fortællinger kan bidrage til en større forståelse for, hvorfor det ikke altid er så nemt, som både de og "systemet" ønsker.

God læselyst!

BAGGRUND

Denne erfaringsopsamling er baseret på et 2-årigt mentorprojekt, som SUMH har gennemført i samarbejde med Københavns Kommunes Jobcenter – Ungecentret. Projektet løb fra foråret 2015 til foråret 2017, og blev finansieret af Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR).

Målgruppen for SUMHs mentorprojekt var unge med handicap mellem 18-29 år, som er på uddannelseshjælp og bor i Københavns Kommune. I alt deltog 47 unge i mentorforløbene, som havde til formål at støtte de unge i forhold til at komme i uddannelse eller arbejde.

Forløbene indebar individuelle møder med en ansat mentor fra SUMH og var tilpasset den enkelte unges behov. De fleste mentorforløb har haft fokus på samtaler, støtte til at skabe struktur i hverdagen, praktisk hjælp ift. økonomi, bolig mv., samt deltagelse i møder med jobcenter og andre instanser. Udover de individuelle møder havde de unge mulighed for at møde hinanden gennem seks arrangementer med både socialt og fagligt indhold, ligesom de unge løbende er blevet inviteret med til andre arrangementer i SUMH.

Erfaringsopsamlingen tager udgangspunkt i den løbende vidensindsamling undervejs i SUMHs mentorprojekt, fem kvalitative interviews med unge, som har modtaget mentorstøtten fra SUMH samt en workshop, hvor unge med handicap på uddannelseshjælp blev inviteret til at dele deres erfaringer med uddannelses- og beskæftigelsessystemet samt komme med forslag til, hvordan systemet kan forbedres.

AT VÆRE UNG

Helt centralt for forståelsen af unge med handicap og særlige behov er, at de først og fremmest er unge mennesker ligesom alle andre unge. Det betyder, at unge med handicap er nøjagtig ligeså forskellige – og nøjagtig ligeså ens – som alle andre unge. Drømme og ønsker for fremtiden er de samme for unge med særlige behov som for mange andre unge, og handler ofte om at få et arbejde og have en god hverdag med familie og venner. Samtidig betyder det også, at unge med handicap kæmper med en række udfordringer, som mange unge uden et handicap også møder. Det kan handle om venskaber, kærlighed, forældreopgør og i det hele taget at finde ud af, hvem de selv er og gerne vil være. Drømme om fremtiden og valg af uddannelse er svært for mange unge – også for unge uden et handicap. Alle de udfordringer unge med handicap møder, er altså ikke nødvendigvis knyttet til det at have et særligt behov, men kan også blot handle om, at det i hele taget kan være svært at være ung.

De unge, vi har mødt gennem SUMHs mentorprojekt, har alle det til fælles, at de har eller har haft svært ved at finde vej til uddannelse og arbejde. Fælles for stort set alle de unge er desuden, at dét, de allerhelst vil, er, at lykkes med at få en uddannelse eller et arbejde. Det er altså sjældent motivationen, den er gal med. For nogle af de unge, er vanskelighederne i forhold til uddannelse eller arbejde direkte knyttet til deres handicap og særlige behov, hvorimod det for andre kan være vanskeligt at vurdere sammenhængen, fordi handicappet ikke er deres eneste udfordring. Mange kommer fra familier med begrænsede ressourcer, ligesom flere kommer fra familier med anden etnisk baggrund end dansk, hvilket for mange har gjort det ekstra svært at få støtte undervejs i deres skolegang.

Vi har erfaret, at det i arbejdet med unge med særlige behov er vigtigt at være opmærksom på disse mange facetter af ungdomslivet. Perspektiverne, som du kan læse om her i erfaringsopsamlingen, er baseret på oplevelser, som har gjort sig gældende for flere af de unge, vi har mødt. En bevidsthed om forskellighederne og de individuelle forhold hos de enkelte unge er dog et vigtigt udgangspunkt for forståelsen.

HVAD ER ET HANDICAP?

Størstedelen af de unge, vi har mødt gennem SUMHs mentorprojekt, har nogle særlige behov som til dels skyldes usynlige handicaps som ADHD, autismspektrumforstyrrelser, epilepsi, psykisk sårbarhed og generelle indlæringsvanskeligheder. Enkelte har mere synlige handicaps som synsned sættelser, fibromyalgi og cerebral parese (spastisk lammelse).

Mange af de unge betegner ikke selv deres udfordringer som handicaps. Når vi her i erfaringsopsamlingen alligevel vælger at bruge betegnelsen handicap, handler det om, at vi tager udgangspunkt i det relationelle handicapbegreb, hvor et handicap referer til: *”de begrænsninger i ens udfoldelse, som følger af funktionsnedsættelsen, fordi det omgivne samfund ikke er indrettet, så det modsvarer de behov og krav, mennesker med funktionsnedsættelser har”* (Wiederholt, 1998: 11 i SFI, 2004: 34).

Hvor en funktionsnedsættelse refererer til en ”objektiv” fysisk eller psykisk tilstand, er et handicap altså derimod noget, der opstår i mødet med det omgivne samfund. En person er ikke handicappet i sig selv, men bliver det, hvis omgivelserne ikke kompenserer for den funktionsnedsættelse, personen har – uanset om der er tale om en fysisk funktionsnedsættelse, en diagnose eller en kronisk sygdom.

UDDANNELSER FOR MÅLGRUPPEN

Mange af de unge, vi har mødt, har svært ved at passe ind i de ordinære ungdomsuddannelser. Typisk har de været i målgruppen for følgende uddannelsesstilbud:

STU (Særligt Tilrettelagt Ungdomsuddannelse): 3-årig ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, der ikke har mulighed for at gennemføre en anden ungdomsuddannelse, selv om der ydes specialpædagogisk støtte. STU er formelt set ikke kompetencegivende til det videre uddannelsessystem.

EGU (Erhvervsgrunduddannelse): 2-årig ungdomsuddannelse for unge under 30 år, der ikke umiddelbart kan gennemføre en anden kompetencegivende ungdomsuddannelse. EGU giver de unge mulighed for efterfølgende at søge ufaglært arbejde, og kvalificerer til at starte på andre uddannelser, som f.eks. EUD (erhvervsuddannelse).

KUU (Kombineret Ungdomsuddannelse): 2-årig ungdomsuddannelse for unge under 25 år, der har afsluttet 9. eller 10. klasse, men som ikke har forudsætninger for at gennemføre en erhvervsuddannelse eller gymnasial uddannelse. KUU giver de unge mulighed for at søge job som erhvervsassistent, og søge om optagelse på andre ungdomsuddannelser.

Enkelte af de unge er i løbet af mentorforløbet lykkedes med at komme i gang med ordinære uddannelser som EUD, HF, STX.

HVEM ER DE UNGE?

Vi vil i de følgende afsnit introducere dig for fem forskellige unge, der har deltaget i SUMHs mentorprojekt, og som i forbindelse med erfaringsopsamlingen er blevet interviewet om deres erfaringer med uddannelses- og beskæftigelsessystemet. Beskrivelserne af de unge giver en baggrundsforståelse, som kan være nyttig i forbindelse med læsningen af citaterne, der inddrages undervejs i erfaringsopsamlingen. Samtidig giver beskrivelserne i sig selv et indblik i de unges forskellige situationer og tanker om uddannelse og arbejde. De unge er anonymiseret.

RIE

Rie er 27 år, og er i gang med et ressourceforløb, der som udgangspunkt varer 3 år. Planen er, at Rie som led i ressourceforløbet skal i praktik i en bager. Lige nu går hun hjemme, indtil de finder praktikpladsen. Rie håber, at ressourceforløbet ender med en flexjobbevilling, men hun er generelt frustreret over forløbet, fordi hun føler, at hendes arbejdsliv – og hendes liv i det hele taget – er gået i stå. ”Jeg bliver vanvittig af, at der ingenting sker. Jo, jeg kommer jo i praktik, men hvorfor skal det tage så lang tid?!”.

Rie fik for lidt ilt under fødslen og har som følge heraf en hjerneskade. Ifølge hende selv betyder det primært, at hun har udfordringer med hukommelsen og stedsansen, ligesom hun har vanskeligt ved flere dagligdagsgøremål som tøjvask, madlavning mv. Derudover fik Rie som barn diagnosen NLD, Non-verbal Learning Disorder, som er en form for autismespektrumforstyrrelse. Rie gik i en almindelig folkeskole frem til 7. klasse, hvor hendes faglige udfordringer blev for store, og hun skiftede til en specialskole. Herefter kom hun i 10. klasse tilbage til en almindelig folkeskole, og har efterfølgende taget en STU og været i flere forskellige aktiveringsforløb, som primært har bestået af praktikker.

NIKLAS

Niklas er 22 år, og er i praktik i et supermarked. Planen er, at praktikken skal føre til, at Niklas får en EGU-plads i supermarkedet, og det håber han, sker snart. Niklas vil nemlig rigtig gerne have en uddannelse, så han kan få et rigtigt arbejde og tjene flere penge.

Niklas fortæller selv, at hans særlige behov primært handler om, at han har et udtalehandicap, som skyldes en hjerneskade. Niklas har gået på specialskole frem til 10. klasse, og har herefter gået på flere forskellige skoler, såsom produktionsskole, grundforløb på teknisk skole og STU. Niklas fortæller, at det var i løbet af STU'en, at han blev voksen. ”Jeg var ikke den samme, som jeg er i dag. (...) Jeg sov ikke om natten, jeg lavede ikke mine ting”. Vendepunktet for Niklas blev en opsang fra nogle lærere på STU'en, der sagde, at han skulle til at tage sig sammen og udnytte de mange muligheder, de så, at han havde. Det var også på STU'en, at Niklas fik åbnet op for, at han havde nogle personlige udfordringer, som krævede, at han kom i behandling, hvilket hans lærere hjalp ham med.

AISHA

Aisha er 22 år, og er i gang med en EGU, hvor hun er i praktik i en børnehave og tager forskellige kurser undervejs.

Aisha har generelle indlæringsvanskeligheder, fordi hun fik for lidt ilt under fødslen. Indlæringsvanskelighederne kommer til udtryk ved, at Aisha har en række faglige udfordringer, og også kan have svært ved at overskue forskellige ting i dagligdagen. Aisha har gået i specialskole hele sin grundskoletid. Her havde hun ikke mulighed for at tage sin afgangseksamen, så den fik hun først nogle år senere gennem et dagkursus. Aisha drømmer om at blive sygeplejerske og startede på SOSU for herigennem at kunne søge ind på sygeplejestudiet, men måtte droppe ud efter 4 måneder. Aisha fortæller selv, at det var svært for hende at følge med, fordi der var så mange elever i klassen. ”Så skulle jeg i aktivering og i jobcenteret. Og søge kontanthjælp. Jeg gad bare ikke det der jobcenter. Jeg tænkte, at det var noget frygteligt noget”. Efter flere afklaringsforløb kom Aisha på STU. Selv ville hun dog gerne have været i gang med EGU i stedet. Aisha er meget i tvivl om, om hun med sin EGU kan komme videre i den retning, hun ønsker.

MADS

Mads er 22 år, og lige nu venter han på at skulle starte på elektrikeruddannelsen, som begynder om en uge.

Mads har autisme og en høj grad af ADHD. Han fortæller selv, at det betyder, at han har et stort behov for struktur i hverdagen. Mads har gået på specialskole hele sin grundskoletid. Han føler ikke, at han lærte noget fagligt her, men set i bakspejlet er han alligevel glad for, at han har gået der, da han tror, han ville have haft meget svært ved at lære noget i en almindelig folkeskole. Efter specialskolen kom Mads på STU, hvor han tog 10. classes eksamen i dansk og engelsk. Mads tog også en 9. klasse afgangseksamen i matematik på VUC, og kom så i et 1-årigt uddannelsstilbud gennem en anden aktør. Mads har længe vidst, at han gerne vil være elektriker og er nu klar til at starte, selvom han ikke altid har haft det let med skolen: ”Det er en udfordring, der skal gennemføres. Det er sådan, jeg ser det. Jeg er i gang med at blive bedre uddannet, det er det, jeg arbejder på”.

ALI

Ali er 21 år, og er i gang med en EGU, hvor han er i praktik på et fritidshjem og tager kurser indenfor det pædagogiske område. Ali har altid vidst, at han gerne ville arbejde med børn.

Ali har stærkt nedsat syn og epilepsi. Ali har gået på en specialskole det meste af sin grundskoletid, men i 9. klasse besluttede hans far, at han skulle skifte til en privatskole for at styrke Alis faglige niveau. Ifølge Ali selv mislykkedes det, og han kom derfor tilbage til specialskolen i den sidste halvdel af 10. klasse.

Ali kom efterfølgende på STU, som ifølge Ali selv er den skole, han har været mest glad for. Efter STU'en kom en periode på 2,5 måned, hvor Ali gik hjemme og ikke vidste, hvad der skulle ske: ”Det var virkelig kedeligt. Og jeg tror nok, at jeg gik og tænkte på, om jeg overhovedet kunne komme ind på den EGU der”. Ali kom så i forløb hos en anden aktør, som hjalp ham med at komme i gang med EGU'en på hans nuværende praktikplads. Ali har et stort ønske om at flytte hjemmefra og håber, at det kan lade sig gøre inden for nærmeste fremtid.

I de kommende afsnit vil vi udfolde de unges tanker og erfaringer med udgangspunkt i tre tematiske overskrifter:

AT UDDANNE SIG fokuserer på de unges refleksioner over deres faglighed, støttebehov og uddannelsesmuligheder.

AT VÆRE I SYSTEMET adresserer de unges oplevelser med aktiveringsforløb samt kontakten til jobcentret og andre offentlige instanser.

AT KOMME I ARBEJDE handler om de unges tanker om at finde deres plads på arbejdsmarkedet, om fleksjob og støtteordninger.

Rækkefølgen i de tre tematikker afspejler ikke en lineær udvikling i de unges liv – de unge bevæger sig ofte frem og tilbage mellem uddannelse, arbejde og kontakt til systemet, og deres refleksioner herom er på mange måder forbundet med hinanden.

I forlængelse af tematikkerne præsenteres en række opmærksomhedspunkter og anbefalinger til arbejdet med unge med særlige behov.

AT UDDANNE SIG

AT UDDANNE SIG handler om de unges oplevelser med uddannelses-systemet i bred forstand – folkeskoler, specialskoler og ungdomsuddannelser. Når de unge, vi har mødt, skal beskrive deres tidlige skolegang og aktuelle uddannelseserfaringer, er det korte svar som regel, at det har været en blandet oplevelse. Blandt dækker over oplevelser på flere niveauer og vedrører både faglige og sociale erfaringer, mødet med andres og egne forventninger, støttebehov og erfaringer med skoleskift.

Mange af de unge fortæller om en barn-dom og tidlig ungdom med mange op- og nedture. At have særlige behov har for mange gjort det vanskeligt at passe ind i både skoler og andre sociale sammenhænge. Nogle har haft stor gavn af specialtilbud, hvor andre ville ønske, at de havde gået på en almindelig skole. Det komplekse forhold mellem specialtilbud og almene tilbud er den dag i dag stadig noget, der fylder i de unges bevidsthed, og mange af dem er konstant i situationer, hvor det skal vurderes, hvilken form for uddannelse de passer ind i.

FAGLIGE FORVENTNINGER

I beskrivelsen af deres skoletid fremhæver de unge ofte, at de ville ønske, at de var blevet udfordret mere rent fagligt. Tit har de svært ved at identificere, hvad de har lært i løbet af deres skoletid, og mange ærgres sig over, at de ikke har haft mulighed for at tage eksamener på de specialskoler, de har gået på. Flere fremhæver desuden, at de generelt mener, at de er blevet mødt af manglende faglige forventninger, fordi de har en form for handicap. Det sociale oplever de unge derimod, som noget der har fyldt meget i deres skolegang, og her er der tale om både negative mobningserfaringer og positive minder om venskaber og udflugter. I dag sidder mange af de unge tilbage med en oplevelse af, at de måske kunne have været et andet sted i deres liv, hvis deres uddannelse havde været disponeret anderledes.

Jeg ville gerne have været på en normal skole i stedet for på en specialskole. Jeg synes ikke man lærer noget på en specialskole. Man er meget tilbage.

- Aisha

HJÆLP OG STØTTE

Afvejningen af støttebehov er kompleks i forhold til forskellige handicaps. Flere af de unge, vi har mødt, fortæller, at de ikke føler, at de får eller tidligere har fået de hjælpemidler, de har brug for i forbindelse med uddannelse. Som regel er det en relativt håndgribelig støtte, de efterspørger - f.eks. taleundervisning eller en computer, der kan hjælpe med at læse tekst op. På et mere abstrakt niveau er behovet for støtte og opbakning fra lærere og undervisere helt central i de unges fortællinger om at være i uddannelse. Det, der bliver fremhævet som særlig vigtigt, er, at lærerne sætter sig ind i, og understøtter formidlingen af de unges handicap. Samtidig er det centralt, at de unge bliver mødt af lærere, som både har forventninger og tillid til de unges faglige potentiale, samt har forståelse for, at de unge med den rette støtte, kan nå deres faglige mål.

Da jeg var yngre, sagde dem, der har givet mig diagnosen, at jeg aldrig ville få en eksamen og sådan noget. Men det har jeg jo så gjort. - Mads

Det der med, at lærere siger 'du kan ikke det her, det er for svært', det synes jeg er dårligt. Man kan godt, hvad man vil, men det kræver bare lidt længere tid. Der er aldrig noget, man ikke kan. Nogle lærer hurtigt, andre lærer langsomt. Så må lærerne bare have tålmodighed. Man kan ikke gøre det hurtigere, end man kan. - Aisha

UDDANNELSESMULIGHEDER

Mange af de unge, vi har mødt, er forvirrede over, hvad der egentlig er reelle kompetencegivende uddannelser, som kan bruges til at komme videre i uddannelses-systemet eller ud i job. De oplever en frustration over, at de gang på gang tilbydes uddannelser, som alligevel ikke rykker noget på deres ønske om at komme videre. Derudover føler flere unge sig også ført bag lyset og nedgjort i forbindelse med at tage en STU, bl.a. fordi uddannelsen, om end den hedder 'ungdomsuddannelse', ikke er formelt kompetencegivende.

Når man går på STU, så må man ikke få SU, så skal man på kontanthjælp. Det synes jeg er en rigtig dårlig lov. Det er som om, regeringen nedgør én, fordi man går på en specialagtig uddannelse. At man ikke kan flere ting på én gang, at man skal være afhængig af systemet. Når man er på kontanthjælp må man f.eks. ikke have et arbejde. Det er en uddannelse, man tager, og det kan godt være, at man har brug for lidt mere støtte, men det betyder ikke, at jeg ikke skal have SU, eller ikke kan have et job ved siden af. Det giver ikke nogen mening. - Aisha

Jeg startede jo på STU, som måske er grunden til, at jeg stadig sidder i jobcenteret i dag. Jeg ved faktisk ikke, om jeg vil kalde STU for en uddannelse. Jeg spillede rigtig meget teater og musik, og teateret var nok det, jeg bedst kunne lide ved den skole. Men rent uddannelsesmæssigt var det spild af tid, jeg fik ikke noget ud af det. Jeg har muligvis fået et kompetencebevis. - Rie

AT VÆRE I SYSTEMET

I AT VÆRE I SYSTEMET vil vi rette opmærksomheden mod, hvordan de unge på egen krop oplever og beskriver det at være i og komme i systemet. Når vi omtaler ”systemet”, menes der jobcenteret og de forskellige anden aktører, som varetager mentorordninger, praktikker, afklaringsforløb mv. Overordnet udtrykker alle de unge, vi har mødt, frustrationer over, hvor komplekst og ugennemskueligt det er at begå sig i systemet og at forstå de forskellige indsatser, der igangsættes omkring dem. Gennem vores forløb med de unge er det også blevet tydeligt, at det kræver mange ressourcer og en stærk tro på sig selv at kunne begå sig i systemet.

Altså, jeg synes brevene står på en meget mærkelig måde. De formulerer sig ikke, så jeg kan forstå det. - Ali

Mange af de unge vi har mødt er meget motiverede og vil gerne videre, men kompleksiteten i systemet og de følelser, som systemet fremkalder i de unge, gør det nogle gange vanskeligt at handle. En ung beskriver sin oplevelse af mødet med jobcenteret således:

Jobcenteret har hjulpet mig frem og lagt en plan, det er bare det der med at komme derind og de ting man skal. Altså aktiveringstingene og det man skal afklares på, det kan jeg ikke lide. Selve personerne er søde nok. Det er ikke sådan, at jeg vil hænge menneskene ud. De gør deres job. Det er bare selve systemet, der er dårligt. Det tager én som en slave; du skal det og det, og du skal prøve det og det. I stedet for, at man selv kan bestemme, hvad man gerne vil. - Aisha

Jobcenteret er bare noget kæmpe rod, fordi man ikke rigtig ved, hvilket ben man skal stå på, når man kommer dertil. Man kan sige, det er meget forvirrende, fordi man ikke ved, om man skal gå den ene eller den anden vej. - Ali

KOMMUNIKATION

Den form for **sprog** og kommunikation, der anvendes i kontakten med de unge, opleves ofte af de unge selv som uforståelig og kompleks. De unge beskriver, at det blandt andet skyldes brug af svære ord og paragraffer, som får dem til at føle sig hægtet af, fordi de ikke bliver mødt i øjenhøjde – hverken til fysiske **møder** eller i **brevene** fra kommunen. Følelsen af ikke at kunne forstå og tyde ord, der kan have afgørende betydning for ens fremtid, skaber frustration. Vi har ofte oplevet, at sådan en frustration kan sætte de unge i en uhensigtsmæssig position, hvor de bliver nervøse for at tage til møder med sagsbehandlere, eller måske ikke tør at tage til møder uden at have én med, der kan hjælpe med at lytte og ”oversætte”.

TID

Tid er en vigtig faktor for de unge, men de føler at meget af deres tid bliver omdannet til **ventetid**, hvor de venter på at noget skal ske. Specielt perioder hvor de unge **går hjemme**, eksempelvis efter en afsluttet STU, og inden de starter et forløb i jobcenteret, opleves som påtvungen ventetid, hvor de ikke føler, at de kan gøre fra eller til.

De unge fortæller, at det at gå hjemme først og fremmest er kedeligt, men derudover at ventetiden i høj grad også kan give dårlige vaner. Mange beskriver, at de ikke selv råder over deres egen tid og den følelse de sidder tilbage med er, at de er fanget, mens de blot bliver ældre og ældre, og at deres liv endnu ikke er kommet i gang.

Jeg venter på at tjene penge, komme videre i mit liv og på få et rigtigt arbejde og en uddannelse. Og jeg har ventet i lang tid, siden jeg var 16 eller sådan. - Niklas

Tit har jeg behov for at holde fri fra min uddannelse en hel dag for at kunne komme på jobcenteret, for det er jo obligatorisk. Så når jeg endelig prøver at få 0 % fravær, så giver skolen mig fravær, fordi jeg skal i jobcenteret. Og jeg synes ikke, der er nogen grund til at møde op. Det er stressende at tage derud, og bruge længere tid på transport og på at vente end på at snakke med dem. Vi kunne ligeså godt ordne det på telefonen. Hvis man ringer til et teleselskab og de kan ændre ens abonnement og alt muligt fra telefonen og over en computer, så kan de vel gøre det samme i jobcenteret med min sag og den slags. - Mads

FORMÅL OG MENING

Forholdet mellem de unge og jobcenteret opfattes på mange måder som et **ulige magtforhold**, hvor de unge hverken forstår eller kan se det meningsfulde i, hvorfor de skal de ting, de skal, som f.eks. forskellige **afklaringsforløb** eller praktikker. Mange hungrer efter, at nogen vil forklare dem, hvad der skal ske, og hvad **formålet** er med de forskellige tiltag. Mange forløb trækkes i langdrag og ender med at kvæle de unges motivation. En ung forklarer, at han har det fint nok med jobcenteret, men at han grundlæggende har det sådan, at han gerne vil af med jobcenteret og samtidig har en oplevelse af, at jobcenteret også gerne vil af med ham. For nogle bliver følelsen af, at jobcenteret gerne vil af med dem til en negativ følelse af at være i jobcenteret, som kan være med til at reproducere systemet som **et sted, man ikke har lyst til at komme**. En anden ung har en opfattelse af, at kontakten med systemet på mange måder handler om, ”hvad jobcenteret vil have af mig og ikke så meget, hvad jeg kan få af jobcenteret”.

De lavede så mange forskellige pakker [forløb], som de hele tiden lavede om eller fornyede og efter pakkerne skulle man snakke med en sagsbehandler og finde ud af, hvad der så skulle ske, og hvordan det gik. Men det skiftede hele tiden, og så kom der en ny sagsbehandler, som man i stedet skulle snakke med. Det var forvirrende. - Aisha

MANGE MENNESKER

Forvirringen omkring de forskellige fagpersoner, som er omkring de unge, er ofte stor – dels fordi der er tale om mange forskellige med hver sin funktion og dels fordi mange af fagpersonerne kun er i de unges liv relativt kortvarigt.

Det kan være svært at gennemskue, hvem de unge skal tage kontakt til hvornår, og hvem der har noget at skulle have sagt i forhold til, hvad de unge ønsker eller skal. De unge vi har mødt beskriver, at det kræver meget energi og vedholdenhed at finde ud af, hvem de skal henvende sig til hvornår. Tilstedeværelsen af mange forskellige mennesker kan også give de unge en følelse af at blive hægtet af, fordi der er så mange andre, der ”agerer” på deres vegne og dermed – utilsigtet – kan komme til at sætte dem ud af spillet. Blandt de unge er der enighed om, at en gennemgående sagsansvarlig eller ligefrem en ”livsmentor”, dvs. en fast person der kan følge og støtte de unge gennem hele uddannelses- og beskæftigelsessystemet, er et eftertragteligt ideal.

Da jeg var yngre snakkede jeg med rigtig rigtig mange mennesker fra kommunen. Der er både noget med min autisme og noget med alt mulig andet, så jeg kan ikke huske hvilke mennesker, der hørte til hvad, men jeg skulle bare hele tiden forklare, hvad min autisme omhandler. De har nok hjulpet mig med alt muligt, som jeg ikke skulle se dem lave, men nogle

gange har det taget lang tid og de har ikke forklaret mig, hvad de har lavet – de har bare kaldt mig ind til et møde og fortalt mig, hvad jeg skulle og så skulle jeg gå igen. - Mads

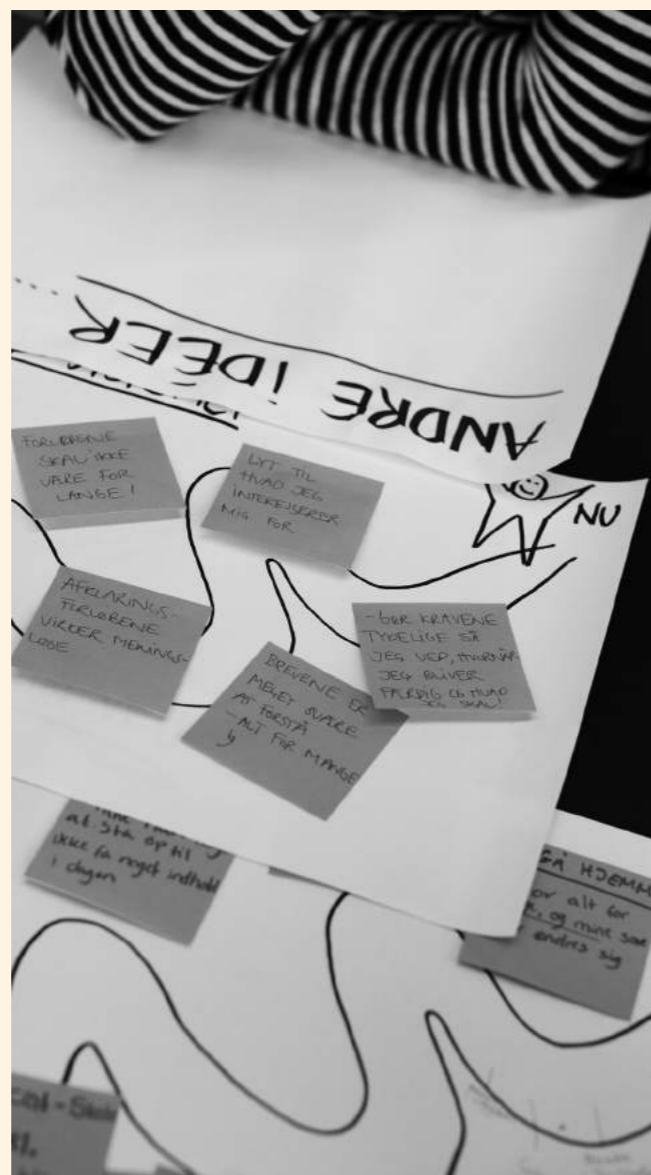
Til sidst fandt de i jobcenteret ud af, at man fik én fast sagsbehandler, og så snakkede jeg med hende om, hvad jeg skulle gøre. Så gik hun på barsel, og der kom en ny, men de sagde det ikke til mig – jeg fik det først at vide, da jeg ringede. Men så efter nogle måneder, så gik hun af, og så fik jeg en ny én igen. Hvis jeg ikke havde ringet, så havde jeg ikke vidst det. Det synes jeg er så dårligt, at de ikke informerer én om, at man har fået en ny sagsbehandler, i stedet for den man kendte. Jeg sagde til dem, at de ikke kan være bekendt ikke at give besked eller sende et brev eller et eller andet. Det er et mærkeligt system. - Aisha

Jeg føler, at jeg er kommet videre efter jeg er kommet ud af jobcenteret. Der synes jeg bare, at jeg er blevet lidt mere lykkelig. Jeg ude af det der system nu. EGU er noget helt andet. Det var det lige fra den dag, jeg gik ud af STU og stoppede og fik huen. Der blev jeg glad, sådan ”farvel”. Det blev bedre. - Aisha

AT KOMME I ARBEJDE

AT KOMME I ARBEJDE er en drøm, som størstedelen af de unge vi har mødt gennem SUMHs mentorprojekt, deler og arbejder henimod at realisere, og vi vil her give et indblik i de unges oplevelser med arbejdslivet. Arbejde forbindes af de unge med at komme videre og med at opleve selvstændighed. Der er dog stor variation i forhold til, hvor tæt de unge er på arbejdsmarkedet og på hvilken grad af tilknytning, de unge forventer at kunne have til arbejdsmarkedet. Også i forbindelse med arbejde står mange af de unge nemlig midt i mellem en ansættelse på særlige vilkår og en ansættelse på ordinære vilkår. Det opleves derfor ofte som svært at passe ind på arbejdsmarkedet, og i manges tilfælde er denne position årsag til forvirring og magtesløshed.

Jeg vil gerne have et rigtigt arbejde, helst inden for tøjområdet. Det er bare svært at finde EGU-pladser indenfor det, når man ikke har gået på handelsskole og alt det – og det kommer jeg ikke til, for jeg har overhovedet ikke hovedet til det. - Niklas

INDDRAGELSE

For de unge vi har mødt betyder det meget, at blive **inddraget** i processen omkring hvilke praktiksteder eller arbejdspladser, der kunne være interessante for dem, allerede i den research beskæftigelseskonsulenten typisk står for.

Selvom de måske ikke selv kan komme med forslag eller specifikke ønsker, betyder mange forhold ved praktikstedet eller arbejdspladsen meget for de unge, og for mange er det særlig vigtigt at få en **god start**. Flere af de unge, vi har mødt, har oplevet, at beskæftigelseskonsulenten finder praktiksteder mv. for dem. Selvom det kan fremskynde processen, risikerer de unge at blive hægtet af og gå glip af vigtig læring i forhold til fremtidig jobsøgning, hvis de ikke inddrages.

HANDICAPKOMPENSERENDE ORDNINGER

Nogle af de unge, der har erfaringer med at være ude på arbejdsmarkedet, har brug for handicapkompenserende ordninger for at kunne indgå på en arbejdsplads. Det er dog vores erfaring, at der er stor forskel på, hvor godt **kendskab** sagsbehandlere har til de forskellige ordninger, og det varierer, hvorvidt de unge informeres om **støttemulighederne**. Desuden er det ikke alle, der har lige gode erfaringer med, at ordningerne fungerer som en egentlig støtte. F.eks. beskriver en ung sine oplevelser med personlig assistance:

I min praktik på plejehjemmet startede det med, at min personlige assistance var én der arbejdede der, og det skulle nok have været én fra jobcenteret. De gav mig én der var super stresset, og det kan jeg altså godt mærke. Hun var helt ekstremt distraet og hele tiden oppe på dupperne, og så bliver jeg stresset. - Rie

LANGE AFKLARINGSFORLØB

Flere af de unge er på baggrund af deres særlige behov i målgruppen for et flexjob. Lovgivningen i forhold til **flexjob** kan dog give udfordringer, fordi der er krav om meget omfattende **dokumentation** før, man kan blive tilkendt et flexjob. Lovgivningen forvaltes forskelligt i forskellige kommuner, men for de unge i SUMHs mentorprojekt har det ofte resulteret i meget langstrakte og omfattende **afklaringsforløb**, før de kan blive tilkendt flexjob. Forløb som for de unge kan være svære at forholde sig til, og som kan dræbe motivationen og lysten til at arbejde.

Det her med ressourceforløbet. De sagde til mig, at det skulle tage 5 år, og sådan noget tager jeg meget bogstaveligt. Jeg sidder og tæller på fingrene, hvor gammel jeg bliver, inden der sker noget. Sådan nogle beskeder betyder meget for mig. - Rie

ORDINÆRE ELLER SÆRLIGE VILKÅR

For nogle unge er det en meget stor udfordring at skulle indgå på en ordinær arbejdsplads – også selvom virksomheden forsøger at tage hensyn til de særlige behov. Det er desuden en udfordring, at afgørelser i forhold til **arbejdsevne** risikerer at blive meget definitive. Selvom man har kunnet indgå på enkelte ordinære arbejdspladser, er det ikke sikkert, at man kan indgå på alle. Nogle unge oplever, at de af frygt for at blive overvurderet er nødt til at gøre sig "dårligere", end de er.

DRØMME OM FREMTIDEN

Drømme om fremtiden, **hvem man gerne vil være**, og hvordan man gerne vil leve har fyldt meget i SUMHs mentorforløb. Drømme og ønsker i forhold til uddannelse og arbejde har givet anledning til både gode samtaler og store frustrationer for de unge, og vi har derfor valgt at give drømmene en særlig plads her i erfaringsopsamlingen.

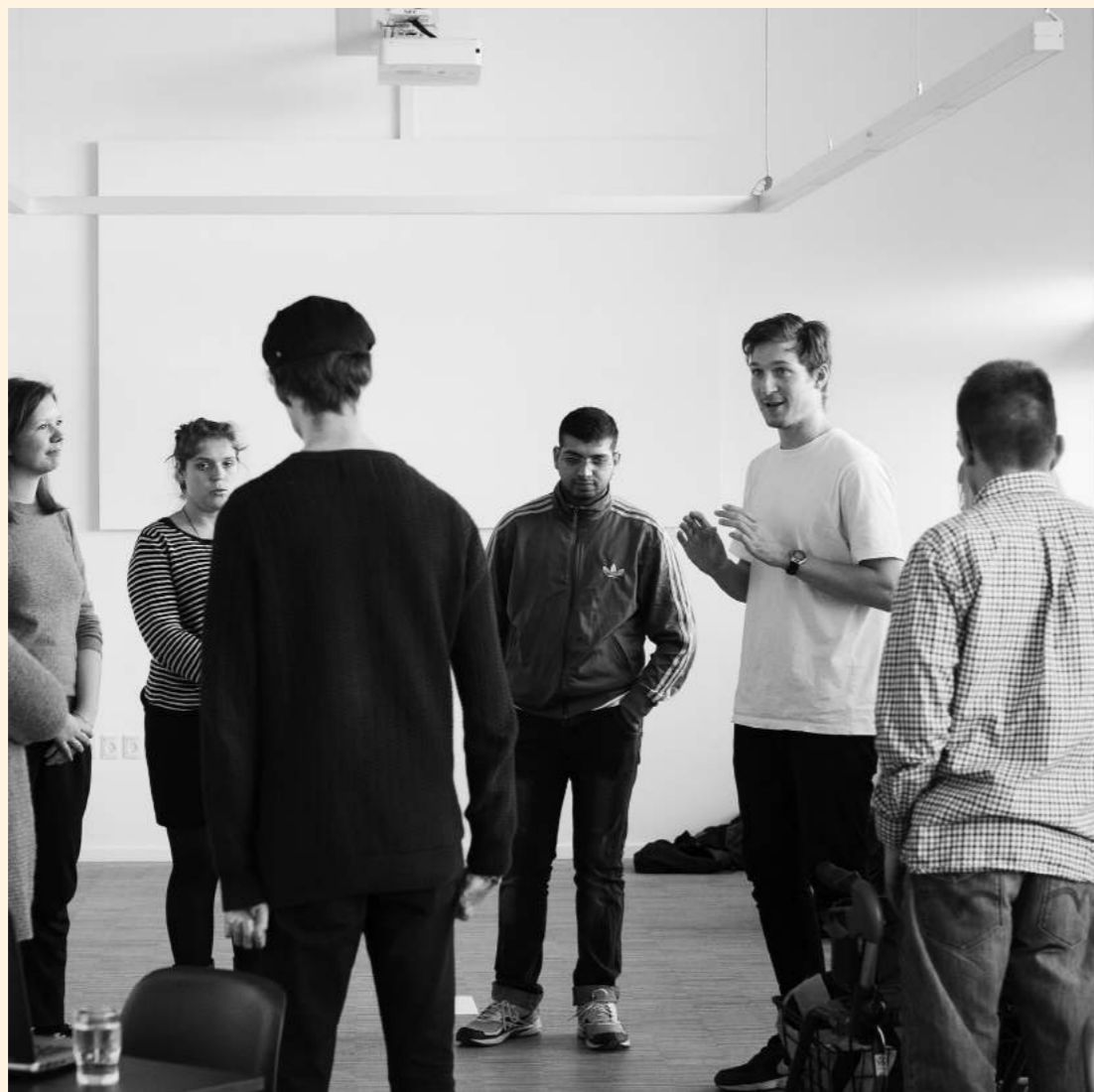
Fælles for de unge vi har mødt gennem mentorforløbene er, at de har oplevet en lang række nederlag og udfordringer i forhold til at passe ind i det eksisterende uddannelses- og beskæftigelsesystem. For mange af de unge har disse negative oplevelser ledt til **knuste drømme** og vanskeligheder ved at finde ud af, hvilke muligheder de egentlig har i forhold til uddannelse og arbejde. Hvilke uddannelser kan man tage, når ens handicap giver nogle særlige behov ift. læring, og hvilke jobs kan man have, når man har særlige støttebehov?

Realistiske planer for uddannelse og arbejde fylder meget i den eksisterende beskæftigelsesindsats. Det er dog langt fra altid tilfældet, at den unge selv og de professionelle, som møder den unge, har samme forståelse af, hvad en realistisk plan indebærer. Nogle af de unge er trods mange nederlag meget ambitiøse, når det kommer til deres forestillinger om, hvilken uddannelse og hvilket arbejde de kan varetage, hvorimod nederlagene for andre har resulteret i så dårligt selvværd, at det er svært for dem overhovedet at forestille sig, at de kan gennemføre en uddannelse eller bidrage med noget til en arbejdsplads. Begge dele kan være vanskeligt at arbejde med, når man som mentor eller anden fagperson søger at støtte de unge i forhold til at komme i uddannelse og arbejde.

Når vi har talt med de unge om, hvordan de selv mener, at de bedst kan hjælpes, giver de udtryk for, at det er vigtigt at finde **den rigtige vej mellem drømme og realisme**. Det er dog lettere sagt end gjort. Mange af de unge giver udtryk for, at det kan være frustrerende at blive spurgt ind til ens drømme, hvis det alligevel ikke er realistisk at opnå, da det kan give falske forhåbninger. På den anden side er det heller ikke løsningen, at de unges drømme og ønsker slet ikke inddrages og høres, når der skal lægges nye planer. Så hvordan kan man hjælpe de unge med at finde den rette vej?

Et bud fra en af de unge handler om at huske på, at man kan **bruge elementer af drømmen** i forhold til at finde en uddannelse og et arbejde – måske kan man ikke blive det, man allerhelst vil være, men noget lignende. Denne tilgang, hvor de unges drømme ikke dømmes ude og som værende urealistiske, men derimod bruges aktivt og konstruktivt i forhold til at identificere realistiske muligheder, har netop været udgangspunktet for måden, mentorerne i SUMH har arbejdet med de unges drømme på.

SUMH MENER

I SUMH mener vi, at det generelt er vigtigt at huske på, at unge med handicap – ligesom alle andre unge – skal udfordres. Nogle gange vil det resultere i, at man finder ud af, at man har gæbt over for meget, og man må give op, og andre gange finder man måske ud af, at man kunne meget mere, end man selv og andre troede.

Forventninger og tillid til at unge med handicap kan mestre forskellige faglige og sociale udfordringer er således afgørende, ligesom det er vigtigt, at både de unge selv samt fagpersoner, som arbejder med de unge, husker på, at vejen til uddannelse og arbejde sjældent er snorlige – handicap eller ej.

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

Alle de unge, vi har mødt igennem SUMHs mentorprojekt, drømmer på den ene eller anden måde om at komme videre fra det liv, de lever i dag. Nogle af dem er allerede godt i gang med at realisere deres drømme og har fundet den vej, som passer til dem og deres særlige behov. For andre er vejen til uddannelse og arbejde langt sværere.

Med udgangspunkt i erfaringerne fra mentorforløbene, samtalerne med de unge og SUMHs generelle indsigt i målgruppen, vil vi i det følgende videreformidle en række opmærksomhedspunkter og anbefalinger, som vi håber kan give inspiration til ændringer, der kan være med til at forbedre vejen til uddannelse og arbejde for unge med særlige behov. Nogle af anbefalingerne omhandler primært tilgangen, de unge mødes med, hvor andre i højere grad omhandler rammerne og mere systemiske perspektiver. Anbefalingerne henvender sig således både til fagpersoner som undervisere, sagsbehandlere, mentorer og vejledere samt embedsmænd og politikere med ansvar for uddannelse og beskæftigelse for unge med særlige behov i stat og kommuner.

AT FORSTÅ DEN ENKELTES HANDICAP OG SÆRLIGE BEHOV

- Vær åben og undersøgende i forhold til at tale om og forstå de særlige behov og eventuelle hensyn, den unge kan have brug for. **Tag udgangspunkt i den enkelte unge** – selvom du kender til typiske udfordringer, der kan være forbundet med bestemte diagnoser, sygdomme eller funktionsnedsættelser, er det ikke sikkert, at det gør sig gældende for netop det unge menneske, du sidder overfor.
- Vær opmærksom på, at nogle udredninger, testresultater eller **funktionsbeskrivelser kan være forældede** og dermed ikke aktuelle længere. Mange unge med handicap oplever gang på gang, at en forældet funktionsbeskrivelse el.lign. bliver bragt op i situationer, hvor beslutninger bør træffes på et mere aktuelt grundlag.
- Afsøg den unges støttebehov og **udfordr den unge**. Unge med handicap – hvad enten det er psykiske diagnoser, kroniske sygdomme eller funktionsnedsættelser – bør også mødes med forventninger og tillid til, at de har potentialer for faglig udvikling.

AT INDDRAGE DEN ENKELTE UNGE

- Tal åbent og ærligt med den unge om uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder. Lyt til den unges egne drømme og ønsker og vær åben overfor, at den unge måske har helt andre forestillinger, end du har som fagperson. **Spørg ind** til, om den unge ved, hvad der skal til for at nå drømmen og hjælp ellers med at gøre det klart f.eks. ved at visualisere det for den unge. Måske leder samtalen til nye erkendelser om mulighederne hos både den unge selv og dig som fagperson.
- **Vær ærlig** hvis du som fagperson har en anden vurdering af, hvilke muligheder den unge har og meld klart ud, hvis den unge ikke selv har indflydelse på beslutningerne. Selvom samtalen kan være svær, giver mange unge udtryk for, at falske forhåbninger er endnu værre. Begrund så vidt muligt dine tanker med konkrete eksempler, så den unge får mulighed for at forstå baggrunden for din vurdering. Vær bevidst om, at det kan være en lang proces at erkende sine begrænsninger, så forvent ikke at I når en fælles forståelse med det samme.
- Inddrag den unge i, hvad der foregår og hvorfor, og forsøg at bruge **ord og formuleringer**, som det er muligt for den unge at forstå. Indvi også den unge i, hvilke oplysninger du modtager fra andre fagpersoner omkring den unge og fortæl, hvad du videregiver. De unge oplever ofte, at der bliver snakket hen over hovedet på dem, og de har en fornemmelse af, at der sker en masse bag kulisserne. Inddragelse af den unge kan bidrage positivt til selvforståelsen og erkendelsen af muligheder og barrierer.

AT SKABE BEDRE FORLØB FOR DE UNGE

- Undgå som udgangspunkt at der opstår perioder, hvor de unge går hjemme uden en plan. For mange unge giver det anledning til stor frustration, da de føler, de går i stå, ligesom flere fortæller, at det kan give dårlige vaner i forhold til døgnrytmen, hvilket kan være svært at bryde med igen. Vær opmærksom på, at **små skridt**, som umiddelbart ikke har direkte sammenhæng med uddannelse og arbejde, også kan have afgørende betydning i forhold til at finde den rette vej.
- Vær opmærksom på, at aktiveringsforløb, kurser og andre tilbud skal have **et klart formuleret formål**, som den unge forstår. Brug tid på at forklare, hvorfor den unge skal deltage i netop denne aktivitet, hvor længe aktiviteten varer, og hvad den unge skal have ud af det i forhold til den overordnede plan. Vær desuden opmærksom på, at de unge ofte ikke forstår, hvad ressourceforløb, fleksjob, førtidspension mv. er og indebærer.
- Forsøg at **mindke antallet af fagpersoner**, som den unge møder – det er forvirrende og utrygt, når der er mange forskellige at skulle forholde sig til. De unge sidder tit med en følelse af ikke at blive taget seriøst, når de konstant skal fortælle en ny deres personlige historie.
- Anvend ord og formuleringer som de unge kan forstå både i **breve og ved møder**. Forsøg at trække det vigtigste i brevene frem i begyndelsen, så der ikke er tvivl om budskabet, og undgå så vidt muligt at sende standardiserede breve, som ikke er relevante for den enkelte. Brevene fra jobcenteret og andre offentlige instanser er ofte årsag til megen forvirring, frustration og magtesløshed, fordi de unge i rigtig mange tilfælde simpelthen ikke forstår budskabet.

AT SKABE GODE OVERGANGE

- Vær opmærksom på at **forberede og støtte de unge** i overgangen til nye aktiviteter. Mange unge oplever særligt i overgangen fra STU til anden uddannelse eller aktivering, at der kan opstå stor forvirring om, hvad der nu skal ske og hvorfor. Samtidig er det ofte en stor omvæltning at komme fra en STU med tæt kontakt til støttende lærere, til så pludseligt at skulle stå på egne ben. Mange af de unge har udtrykt, at de ville ønske, de var blevet forberedt bedre på overgangen. Det kan f.eks. ske ved en større indsats på STU'erne ift. at klæde de unge på til mødet med jobcentret og/eller ved at tilbyde de unge en mentor minimum tre måneder før afslutningen på STU'en, som kan følge dem i det nye, der skal ske.
- **Støt den unge i opstarten** på nye praktiksteder, uddannelser eller arbejdspladser ved at sørge for, at nye kontaktpersoner bliver informeret om særlige behov og eventuelle hensyn. Vær som fagperson opmærksom på, at nogle unge har let ved selv at sætte ord på det, mens andre har brug for støtte til det. For nogle unge kan det være en stor hjælp, at du som fagperson sætter ord på deres behov overfor nye personer, men gør det så vidt muligt til møder, hvor den unge også selv deltager. Fortæl altid den unge, hvad du formidler videre, hvis den unge ikke selv er til stede.
- Vær opmærksom på om de handicapkompenserende ordninger kan være en hjælp for den unge. I forhold til at hjælpe de unge i arbejde er det vigtigt, at sagsbehandlere og andre fagpersoner kender til **de handicapkompenserende ordninger**, og informerer de unge om det, hvis det er relevant. Hvis en ung har mulighed for at bruge f.eks. personlig assistance eller en mentor på arbejdspladsen, skal der følges op på, om støtteordningen faktisk fungerer som en hjælp.

AT FORBEDRE UDDANNELSESMULIGHEDERNE

- Vær opmærksom på, at der blandt unge med særlige behov er en stor efterspørgsel på **kompetencegivende uddannelser**, som på samme tid kan støtte og udfordre dem, så de kvalificeres til at videreudanne sig. Mange unge påpeger desuden, at der på specialskoler og STU'erne burde være større mulighed for at tage eksamener for de unge, der er interesserede i det.
- Skab muligheder for **større fleksibilitet i uddannelsessystemet**. Det er individuelt for hver enkelt studerende med handicap, hvad der skal til for, at man kan gennemføre en uddannelse. Men en af de ting, som for mange er yderst central, er muligheden for i perioder at kunne studere på nedsat tid – f.eks. halv tid eller hvad der nu passer den enkeltes situation. Denne fleksibilitet både ift. uddannelsesstedet og SU-styrelsen mangler i dag.
- Indfør **handicaptillæg på ungdomsuddannelser**. Handicaptillægget bliver givet til en person med handicap for at kompensere for de betydelige begrænsninger personen har i forhold til at have et studenterjob ved siden af sin uddannelse. Det nuværende SU-handicaptillæg er kun tilgængeligt for personer med handicap, som læser på en videre-gående uddannelse. Dette er et problem, da unge med handicap som læser på en ungdomsuddannelse stadig har en begrænset evne til at opretholde et studenterjob ved siden af studiet. HF-studerende oplever specielt dette problem, da de er i en alder, hvor de ikke længere bor hjemme og dermed har større brug for tilskud.

Her vil vi præsentere vores vigtigste erfaringer fra SUMHs mentorprojekt med, hvad der virker, hvilket vi håber, kan være til inspiration for andre, der arbejder med mentorordninger eller lignende tilbud for målgruppen.

MENTORSTØTTE FOR UNGE MED HANDICAP

- **Tid** og fokus på at opbygge en god **relation** har været afgørende elementer i forhold til at skabe mulighed for positive forandringer hos de unge. Udgangspunktet for projektet var oprindeligt mentorforløb af 6 måneders varighed, men det viste sig, at langt størstedelen af projektets deltagere havde brug for længerevarende forløb. Således blev de fleste forløb forlænget i flere måneder, og flere af de unge er lykkedes med at komme i uddannelse i løbet af den forlængede periode. Mentorerne har desuden fungeret som en støtte i forhold til fastholdelse. Det er i denne sammenhæng vores erfaring, at det samlede tidsforbrug på mentorforløbene ikke nødvendigvis behøver øges, den skal blot kunne fordeles over en længere periode. Især i den sidste del af et mentorforløb kan mentoren måske nøjes med et opkald eller en sms til mentee om ugen, men visheden om at mentoren er der, hvis der pludselig opstår problemer, er en vigtig støtte for en stor del af de unge.
- De fleste unge har meget komplekse udfordringer, og et ensidigt fokus alene på uddannelse og beskæftigelse giver derfor ofte ikke mening. En **holistisk tilgang**, hvor der er mulighed for at arbejde med og tale om helt andre udfordringer er derfor central. Det kan f.eks. handle om de unges fritidsliv, boligsituation, sociale relationer, økonomi, mestring af hverdagslige gøremål eller noget helt andet, som det er vigtigt også at have for øje, da det kan være af helt afgørende betydning for de unges muligheder og overskud til at fokusere på uddannelse og arbejde.
- Mentorforløbene hos SUMH har været et gratis tilbud til de unge, som de frivilligt har kunnet vælge at benytte sig af. **Det frivillige aspekt** har haft stor betydning for relationen mellem mentoren og den unge, da de unge selv har valgt at have en mentor og dermed aktivt har forholdt sig til, om tilbuddet giver mening for dem. Mange af de unge er vant til at indgå i forløb og aktiviteter, som er bestemt af jobcentret, og som de ikke har mulighed for at vælge fra. Her har de frivillige mentorforløb adskilt sig, ligesom det, at mentorerne kommer fra en **interesseorganisation** – og ikke fra en kommune – har gjort, at de unge har oplevet os som mere fleksible og som en uafhængig samtalepartner.
- **Fleksibilitet** har på mange måder været et nøgleord i mentorforløbene, og det beskrives af mange af de unge som helt centralt. Mentorerne har været fleksible både når det kommer til mødesteder og tidspunkter, om kontakten sker ved et personligt møde eller over telefonen, og hvor ofte mentoren og den unge har mødtes.
- SUMHs mentorer er selv unge mennesker, hvilket deltagerne i mentorprojektet har fremhævet som en særlig styrke. **Ung-til-ung tilgangen** har givet deltagerne en følelse af at have meget til fælles med deres mentor, og de fortæller, at de føler, at mentoren kan relatere sig til de unges situation, og at de kan tale med deres mentor om mange forskellige ting.
- Mentorerens tilgang har overordnet set fokuseret på **empowerment** og styrkelse af de unges selvstændighed. Det betyder blandt andet, at mentorerne som udgangspunkt ikke har gjort eller løst noget for de unge, men sammen med de unge. Hvis de unge for eksempel har udtrykt frustration eller forvirring over uddannelsesplaner, har mentorerne arbejdet på at klæde de unge på til at stille de relevante spørgsmål og opsøge den fornødne viden. Fokusset på inddragelse og at der tages udgangspunkt i, hvad den enkelte unge vil, er central for de unge – særligt når der skal lægges planer for fremtiden.
- Som en del af SUMHs mentorprojekt har de unge desuden haft mulighed for at **møde andre unge**, som også har haft en mentor. Gennem mentoraftener, som både har haft socialt og fagligt indhold, har de unge således kunne træne sociale færdigheder, møde nye mennesker og få inspiration til nye oplevelser. Aftenerne har været frivillige at deltage i, men de unge, der har benyttet sig af det, har givet udtryk for, at de har været glade for kombinationen af individuelle forløb og muligheden for at mødes med andre.

KONTAKT

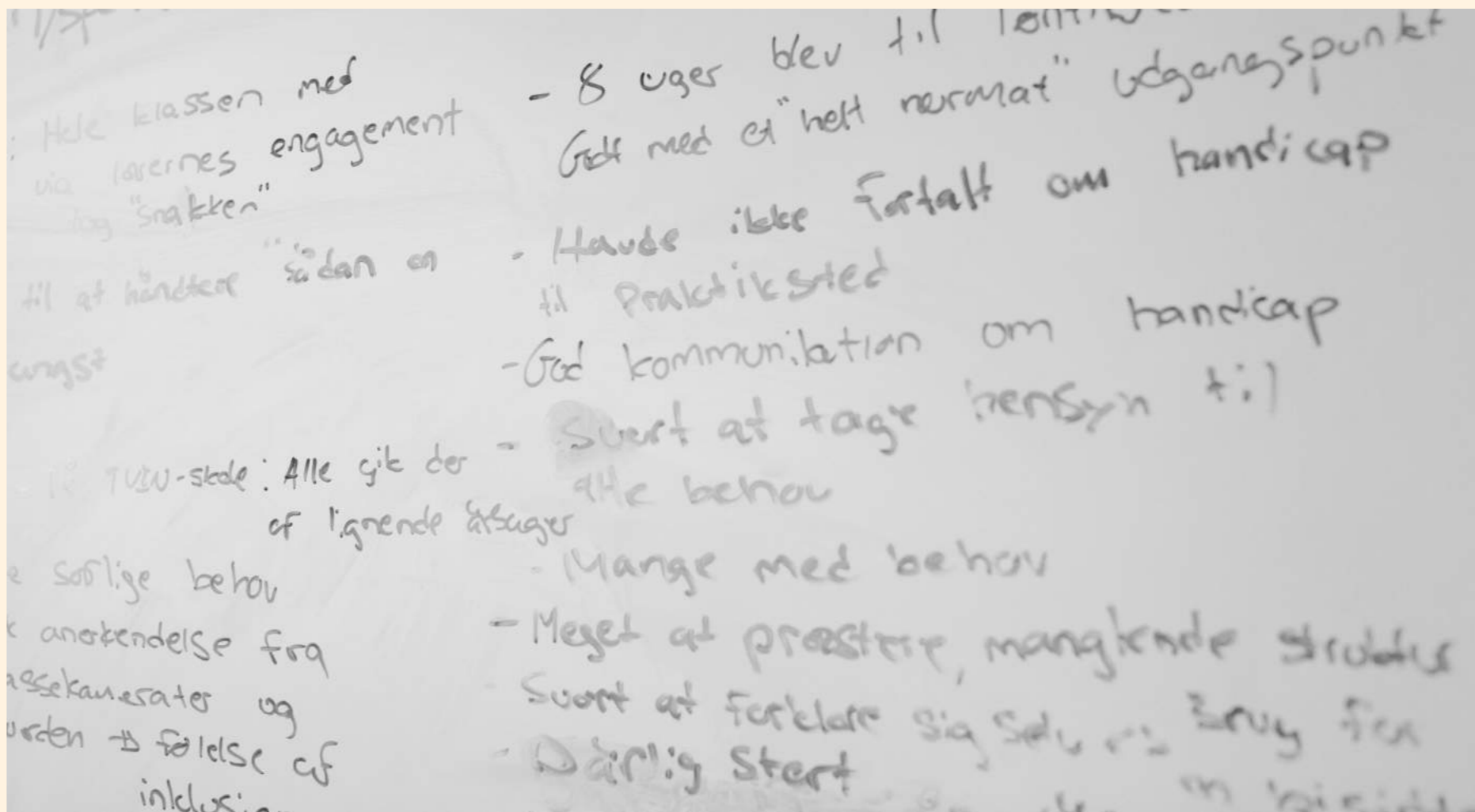
Du er velkommen til at kontakte SUMHs bestyrelse eller sekretariat, hvis du har idéer til, hvordan SUMH kan arbejde videre med dette område på interessepolitisk vis eller hvis du ønsker at indgå i et samarbejde omkring temaet uddannelse og arbejde for unge med særlige behov.

Skriv til sumh@sumh.dk eller find bestyrelsesmedlemmer og medarbejdere på www.sumh.dk.

SAMMENSLUTNINGEN AF UNGE MED HANDICAP

Sammenslutningen af Unge Med Handicap (SUMH) er en politiske paraplyorganisation for og af unge med handicap. Vi arbejder for et samfund, hvor funktionsnedsættelser ikke bliver til handicap.

Vores mission er at synliggøre unge med handicap i den politiske debat og i samfundet generelt, samt at styrke unge med handicap i at tale deres egen sag og deltage i demokratiet. Det gør vi blandt andet gennem interessepolitisk arbejde og sociale udviklings- og undersøgelsesprojekter.

**JEG VIL VILDT GERN
VÆRE GOD TIL NOGE**

**ORDAN KAN JEG
ERKLARE MINE SÆRLIGE
NOV?**

**HVEM HAR ANSVAR
FOR MIN FREMTI
HVA
EGÅR...
HVA**

**HVA
FO
BE
HVA
KAN JEG BLIVE?**

**SER FOLK ANDERLEDES
PÅ MIG FORDI JEG HAR
HANDICAP?**

www.SUMH.dk

**JEG SK
- PÅ MI**